

Agnete og havmanden

Per-Olof Johansson, april 2013

I skolen sang vi i 50'erne 'Agnete og havmanden'. Som det syntes indbegrebet af en folkeviser. Men i sin doktorafhandling 'Nye veje til folkevisen' bringer Iørn Piø i 1985 en anden mening til torvs. Visen kendes simpelthen først fra slutningen af 1700-tallet i en skillingsviser-version – udgivet et sted mellem 1783 og 1797. Og hans mening er, at alle andre versioner står i gæld til denne. Visen er ifølge Piøs opfattelse digtet af den fynske litterat H.L.S. Winding og faktisk udformet som en satire på Ewalds syngespil 'Fiskerne', hvori forekommer en vise om 'Liden Gunver og Skøn Havmand'.

Piø har ikke fået det sidste ord – men middelalderlig tror vist ingen mere visen er. Det er naturligvis en overraskende opfattelse, når man er indoktrineret med, at det er noget fra middelalderen.

Forleden stoppede jeg op ved et relief over gåsebrønden i den indre slotsgård på Frederiksborg Slot – for her jo havmanden afbildet med Agnete! Her ser man visens indgangsmotiv: At havmanden bringer Agnete med sig i vandet.

Relieffet stammer sammen med brønden som helhed fra slottets opførelses tid, nemlig færdigt i 1620, og at det som sådan ikke har været noget usædvanligt. Nu er den slags billeder jo tit noget

som illustrerer en kendt historie, og på Frederiksborg slot er det i høj grad den klassiske litteratur, som leverer stoffet.

Det kan være en historie hos Ovid, det må undersøges. Men for os, hvem Agnete og havmanden står nærmere, bringer det i hvert fald bud om, at motivet har været kendt. Måske ikke alment kendt – og dog. På hollandske fliser ser man havmænd og havfruer, så om et par som på relieffet på Frederiksborg slot også findes som en kakkøl fra en stue i 1600 – 1900 – det er ikke sådan lige til at sige.

I hvert fald, selv om Piø skulle have ret – så har visedigteren bevæget sig i kendt farvand!

Og nu vi er ved det: Der findes jo et utal af illustrationer til folkeviserne – men har nogen beskæftiget sig med samtidige illustrationer eller måske som denne, forløbere eller illustrationer i øvrigt med parallelt motiv som viserne?

*Gåsebrønden, løvebrønden, køkkenbrønden fra 1620.
Afrodite / Venus med sin gås og muslingeskallen.
Hvorledes havmanden indgår i denne sammenhæng
må afvente nærmere undersøgelse.
Photo: per-olof johansson*

Iørn Piø: Nye veje til folkevisen. 1985
Peter Meisling: Agnetes latter. 1988.
Francis Beckett: Frederiksborg Slot Bd. II, 1916